

Výtvarná výchova

Charakteristika predmetu

Predmet výtvarná výchova v 5. ročníku ponúka jedinečný priestor pre rozvíjanie všetkých psychických zložiek osobnosti žiaka, a to aktívnou účasťou na dobrodružstvách tvorby prostredníctvom získavania autentických skúseností z laborovania s materiálom a jeho pretvárania na výtvarný jazyk (laborovanie vychádza z bohatosti procesov, spôsobov tvorby a overovania vizuálnych znakov vo výtvarnom umení).

Výtvarná výchova ponúka priestor pre rozvíjanie osobnosti žiaka v úplnosti jej všetkých psychických zložiek.

Z psychologického hľadiska sa operačné pole výtvarných činností nachádza na križovatke divergentného a konvergentného myslenia. Osciluje medzi racionálnym a emocionálnym, vedomým a nevedomým, spája myslenie a imagináciu, logiku a poetiku. Vytvára priestor pre úsudok aj intuíciu, pre výklad sveta i pre tajomstvo – výtvarným jazykom vypovedá o svete, ktorý nevysvetľuje (učí zaujímať adekvátne stanovisko k nie úplnej rozumovej poznateľnosti sveta).

ISCED 2 – nižšie stredné vzdelávanie	
Názov predmetu:	Výtvarná výchova
Ročník:	piaty
Časová dotácia:	1 h týždenne/ 33 h ročne
Počet hodín v ŠVP:	1 h týždenne/ 33 h ročne
Počet hodín v ŠkVP:	1h týždenne/ 33 h ročne
Vyučovací jazyk:	slovenský

Učebné osnovy sú totožné so vzdelávacím štandardom ŠVP pre príslušný vzdelávací predmet.

Ciele predmetu výtvarná výchova

Cieľom predmetu je prostredníctvom autentických skúseností získaných z výtvarných činností, nadväzujúcich na predmet v predchádzajúcom ročníku rozvíjať:

- A) manuálne zručnosti** (nástroj, technika, materiál, proces),
- B) duševné spôsobilosti** (predstavivosť, fantázia, tvorivosť),
- C) vedomosti** (poznávanie javov, predmetov a vzťahov prostredníctvom ich výtvarného vyjadrovania, poznávanie základných slohov, štýlov a tendencií výtvarného umenia, dizajnu, architektúry, fotografie, filmu),
- D) postoje** (formovanie si vlastného názoru, vkusu, prístupu k umeniu a sebavyjadrovaniu).

Predmet vedie k získaniu základných kompetencií (na úrovni reflexie i sebavyjadrovania) v oblasti vizuálnej kultúry (výtvarné umenie, fotografia, film, elektronické médiá, architektúra, dizajn), ktorá je v súčasnosti dominantnou oblasťou spoločenských komunikačných procesov.

Dôraz sa kladie na spoznanie jazyka - vyjadrovacích prostriedkov a na prepojenie neverbálneho a verbálneho vyjadrovania.

Vo výtvarnej výchove má dôležité miesto aj aktívna spolupráca s galériami a múzeami (podľa možností školy), sledovanie súčasného diania v umení, poznávanie tradícií a špecifik vlastného regiónu a aktualizácia techník tradičných remesiel.

Vyučovania, na ktorých sa bude pracovať s elektronickými médiami, fotografovaním a filmovaním si vyžadujú delenie triedy na skupiny.

Učiteľ môže podľa potreby obmieňať námety a témy.

Z toho vyplýva, že VV má jedinečnú možnosť formovať osobnosť žiaka v jej celistvosti.

Kľúčové kompetencie

Žiak získa vedomosti a zručnosti v súlade s obsahovým a vzdelávacím štandardom.

Žiak má po absolvovaní nižšieho stredného vzdelania tieto vedomosti, zručnosti a spôsobilosti:

A) vedomosti

- vo výtvarnej výchove je väčšina vedomostí získavaná a zároveň overovaná prostredníctvom praktických činností žiaka,

- časť vedomostí o výtvarnom umení a vizuálnej kultúre sa utvára počas motivačnej, expozičnej a diskusnej časti vyučovacej jednotky a je podporená vizuálnymi materiálmi (edukačné DVD, knihy, časopisy, ukážky výtvarných diel).

Absolvent nižšieho stredného vzdelania sa naučí:

B) zručnosti a spôsobilosti:

a) formálne zručnosti

- vyjadrovacie zručnosti, ktoré predstavujú základy znalostí vyjadrovacích prostriedkov (jazyka) vizuálnych umení (gramotnosť v oblasti vizuálnej kultúry),

b) technické zručnosti

- narábanie s rôznymi nástrojmi, technikami, základnými grafickými operáciami na počítači,

c) mentálne spôsobilosti

- rozvoj schopností a získavanie zručností v oblasti vnímania skutočnosti a prežívania zážitku, vyjadrovania fantázie, predstáv a nápadov (vlastných koncepcií), rozumového posudzovania, konvergentného a divergentného myslenia.

Obsahový štandard

Obsahové jadro (kmeňové učivo) výtvarnej výchovy pozostáva z komplexu výtvarných problémov, ktoré tvoria sieť - vertikálne (t. j. v gradácii od nižších ročníkov k vyšším) usporiadané metodické rady a horizontálne väzby (medzi jednotlivými výtvarnými problémami v ročníku), umožňujúce reťazenie alebo projektové vyučovanie.

Edukačné témy zoradené do metodických radov	Počet hodín
1. Výtvarné vyjadrovacie prostriedky: Pozitív a negatív na ploche, v priestorovom tvare. Otláčanie predmetov do mäkkej modelovacej hmoty (figuratívna alebo abstraktná kompozícia), odlievanie do sadry. Projekt: Deti a architektúra 2019.	4h
2. Možnosti zobrazovania videného sveta: Pochopenie zásad zobrazovania podľa videnej skutočnosti, pamäti i podľa obrazovej predlohy. Miešanie farieb. Modelovanie.	4h
3. Podnety moderného a súčasného výtvarného umenia: Geometrizácia tvarov predmetov. Kubistický portrét, zátišie, krajina.	3h
4. Výtvarné činnosti inšpirované dejinami umenia: Mozaika z kúskov farebného papiera. Potulky svetom umenia - ukážky ikon Mikuláš Klimčák.	2h
5. Podnety fotografie: Základy práce s digitálnym fotoaparátom. Hľadanie výseku/časti skutočnosti v hľadáči. Celok a detail.. Hry s približovaním (zoomom). Režim makro. Uloženie fotografie do počítača.	2h
6. Podnety filmu a videa: Základy filmového jazyka, laborovanie so strihom, s kamerou, hra na filmový štáb.	2h
7. Podnety architektúry: Hravé skúmanie priestoru, cvičenia s architektonickými princípmi a témami. Skupinové modelovanie objektov architektúry. Návrh zariadenia priestoru v detskej izbe.	2h
8. Podnety dizajnu: Zásady tvorby znaku, značky, loga, ex libris (pre udalosť, firmu, klub, obec, výrobok). Návrh obalu na knihu. Návrh na stoličku.	3h
9. Tradície a podnety remesiel: Modelovanie tvaru džbánu, hrnčeka imitáciou hrnčiarskeho remesla. Dotváranie regionálnych ornamentálnych vzorov rôznou technikou. Zhotovenie šperku - drotárstvo.	2h
10. Elektronické média: Práca s PC - animácia v grafickom programe Revelation Natural Art. Naskenovať vlastnú kresbu (maľbu) - predmet, alebo časť tela.	3h
11. Synestetické podnety hudby:	2h

- Grafická partitúra - zápis hudby prostredníctvom zobrazovacích znakov, vlastných grafických symbolov, geometrických tvarov, koláže, asambláže...
12. Podnety poznávania sveta: 3h
Zostaviť rodokmeň rodiny. Vytvoriť iluzívnu mapu - cestu do školy.
13. Škola v galérii: 1h
Interpretácia vybraného umeleckého diela podľa videnej reprodukcie alebo diela v galérii.

Výkonový štandard

a) formálne zručnosti - výkonový štandard:

- zvládnuť základy proporčnej stavby zobrazovaného predmetu (výška a šírka, pomer hlavných častí),
- vybrať časť videnej skutočnosti za účelom zobrazenia - záber (fotografia, film, komiks), rám, pohľad (obraz), charakteristický tvar (plastika),
- hrať sa s jednoduchými animačnými trikmi, kamuflážou a napodobneninou (filmový trik, kulisa, maskovanie, mimikry),
- vytvárať formálne série z jedného motívu a jednoduché variácie motívu,
- vyjadriť sa základnými technickými postupmi kreslenia, maľovania, jednoduchých grafických techník, fotografovania, priestorového vytvárania objektu, plastiky a skulptúry,
- vytvoriť základný rozvrh architektonického tvaru a priestoru, kresbu jednoduchého dizajnérskeho návrhu,
- tvorivo používať vybrané médiá, vyjadrovacie prostriedky, nástroje a techniky komponovať a štylizovať - prostredníctvom toho vedieť vyjadriť vlastné nápady a koncepty,
- vo svojom vyjadrovacom procese spracovať charakteristické podnety z prostredia svojej obce (regiónu), svojho sociálneho prostredia,
- vo svojom vyjadrovacom procese spracovať charakteristické podnety rôznych (vybraných) tendencií umenia 20. st. až po súčasnosť,
- vo svojom vyjadrovacom procese (výtvarnom, hudobnom, literárnom) spracovávať podnety z iných predmetov.

b) technické zručnosti - výkonový štandard:

- zvládnuť narábanie s rôznymi nástrojmi (ceruza, štetec, pero, fixy, uhlík, drevko, rydlo, nožnice, šablóna, špachtľa, valček a pod.),
- kresliť prostredníctvom linky a šrafovania, tieňovania, zvládnuť technické základy usporiadania a miešania farieb na palete i na obraze; vyfarbovať tvar, plochu viacerými spôsobmi prostredníctvom štetcového rukopisu (napr. šrafúra, pointilizmus, roztieranie, zapúšťanie),
- zvládnuť konštrukčno-technické úkony s materiálmi (krčenie, zohýbanie, trhanie, strihanie, skladanie, vrstvenie a pod.), spájanie materiálov v koláži a v asambláži (vkladanie, lepenie, spínanie, viazanie, drôtovanie a pod.),
- zvládnuť techniku konštrukcie vonkajšieho tvaru - balenie (paketáž), obliepanie, obväzovanie, odrôtovanie,
- zvládnuť jednoduché techniky otláčania (frotáž, dekalk, monotypia, papierorez, sádrorez linorez a pod.),
- zvládnuť základy modelovania predmetných tvarov, otláčania do modelovacej hmoty a jednoduchého odlievania reliéfu do sadry,
- zvládnuť techniku skladania a spájania priestorových tvarov do asambláží,
- zvládnuť základné grafické operácie na počítači.

c) mentálne spôsobilosti - výkonový štandard:

- vedieť odôvodniť výber časti alebo prvkov zobrazovanej skutočnosti (čo zobrazíť) alebo hľadiska(dôležité - nepodstatné, zaujímavé - nezaujímavé),
- chápať niektoré spôsoby notácie (mapa, partitúra, plán) ako výtvarný spôsob vyjadrovania skutočnosti,
- vnímať a analyticky porovnávať charakter okolitej krajiny, svojej obce, svojho bydliska s inými typmi krajín, architektúr - uvedomiť si a výtvarne reflektovať špecifiká svojho kultúrneho a fyzického prostredia (charakteristické prvky obce, mesta; pamiatky),
- uvedomovať si možnosti výtvarného vyjadrenia niektorých podnetov prírodovedy(napr. premeny látok, váhy, zmeny skupenstva, magnetizmu, páky), geometrie, (tvarov, povrchov, línií, bodov, obsahov) matematiky (počtu, množín, sčítania, odčítania, násobenia, delenia),
- pokúšať sa o charakterizáciu seba samého, o vyjadrenie svojich typických znakov, o vlastnú ikonografiu, erb, značku, logo.

Prierezové témy

Sú integrované do jednotlivých tematických celkov.

- a) Multikultúrna výchova – cieľom je chápania iných kultúr, akceptácia a rozvoj medziľudských vzťahov, tolerancie.
- b) Mediálna výchova – cieľom je zmysluplné, selektívne a kriticky využívať médiá a ich produkty, uvedomovať si aj negatívne vplyvy na rozvoj svojej osobnosti.
- c) Osobnostný a sociálny rozvoj – cieľom je rozvíjať sebareflexiu, sebapoznávanie, sebaúctu, sebadôveru, seba vzdelávanie a zodpovednosť za svoje konanie, prevencia sociálnopatologických javov v škole.
- d) Environmentálna výchova – cieľom je vzťah medzi človekom a jeho životným prostredím.
- e) Ochrana života a zdravia – cieľom je sebaochrana, poskytnutie prvej pomoci, rozvoj telesnej zdatnosti, civilná ochrana, zdravotná príprava.
- f) Tvorba projektu a prezentačné zručnosti – cieľom je komunikovať, argumentovať, používať informácie, riešiť problémy spolupracovať v skupine, prezentovať sám seba ale aj prácu v skupine.

Metódy, formy a postupy vyučovania výtvarnej výchovy

Voľba vyučovacích metód, foriem a techník je v kompetencii učiteľa, pričom ten bude klásť do popredia alternatívne, aktivizujúce a progresívne formy a metódy vyučovania. Vybrané metódy, formy budú veku primerané a budú podporovať motiváciu, záujem a tvorivé činnosti žiakov 5. ročníka.

- riadený rozhovor,
- vysvetľovanie,
- práca s ukážkami,
- demonštračné metódy,
- riešenie problému,
- projektové vyučovanie,
- skupinové práce,
- brainstorming,
- návšteva galérií.

Riadené, kontrolované techniky:

- organizačné techniky: organizácia triedy, delenie do skupín a pod.,

- zadanie úlohy, uvedenie žiakov do problematiky: sústredenie pozornosti žiakov na cieľ, navodenie situácie, otázky a pod.,
- vysvetlenie učiva.

Čiastočne riadené, kontrolované techniky:

- brainstorming,
- príprava - učenie sa žiakov, tiché čítanie, samostatná práca a pod.

Voľné, neriadené, nekontrolované techniky:

- hry,
- riešenie problému,
- simulácia (simulácia, napodobňovanie životných situácií).

Učebné zdroje:

Na podporu a aktivitu vyučovania a učenia žiakov sa využijú nasledovné učebné zdroje:

- encyklopédie dejín umenia,
- informácie získané z internetu,
- učebnica výtvarnej výchovy,
- materiály z GMB,
- edukačné DVD,
- ukážky z vlastnej tvorby učiteľa,
- učebnice, zbierky úloh, pracovné zošity,
- odborná literatúra,
- vlastné materiály,
- internet.

Hodnotiace portfólio :

- samostatné práce žiakov,
- práca s audiovizuálnou technikou
- projekty,
- tvorivé dielne,
- v galériách práca s umeleckým dielom.

Hodnotenie predmetu

- Žiaci sú hodnotení podľa nového Metodického pokynu na hodnotenie žiakov výtvarnej výchovy na základnej škole.
- V rámci novej koncepcii vyučovania výtvarnej výchovy na ZŠ sa zavádza v rámci obsahovej prestavby školstva spôsob hodnotenia a klasifikácie žiaka známami.
- Hodnotenie predmetu je špecifické, pretože musí zohľadniť špecifický prínos predmetu k vzdelanostnému rastu a osobnostnej formácii žiaka.
- Špecifikom výchovy prostredníctvom výtvarných činností a výtvarného vyjadrovania je, že sa v rámci jej procesu očakáva vlastný prístup žiaka k aplikácii techník, nástrojových a koordinačných zručností, ale najmä v oblasti vytvárania svojich osobných symbolických reprezentácií skutočnosti (obrazov, objektov, priestorových riešení, akčných a procesuálnych vyjadrení svojej

fantázie, predstáv a reality vonkajšieho sveta). Výtvarná výchova na ZŠ je predmet, ktorý sa nenapĺňa realizáciou požadovaného programu (edukačnej úlohy), ale v ktorých je tento program len východiskom k samostatnému (tvorivému) výtvarnému vyjadrovaniu sa žiaka. Ináč by nespĺňali svoje ťažiskové poslanie: formovať mentálne štruktúry žiaka v smere aktívnej otvorenosti voči interpretáciám a vyjadrovaniu sveta a seba, orientovať žiaka k tvorivému prístupu - či v rámci sebvýjadrovania, alebo riešenia zadaných úloh.

- Hodnotenie má v prvom rade funkciu pozitívne motivovať žiaka a usmerniť jeho osobnostný vývoj. Tu musí učiteľ brať ohľad na jeho schopnosti, nadanie, ambície a vkus. Hodnotíme škálou od 1 do 5.
- Ťažiskovou formou hodnotenia je osobný rozhovor so žiakom, v ktorom učiteľ žiakovi poskytne citlivú, veku primeranú, analyticky podloženú spätnú väzbu o rôznych aspektoch jeho činnosti. Vo vzájomnej komunikácii má žiak možnosť klásť otázky alebo zdôvodniť svoj prístup. Túto formu odporúčame príležitostne kombinovať aj so sebahodnotením žiaka.
- Nehodnotíme teda len (alebo v prvom rade) výsledok činnosti (vytvorený artefakt), ale celý proces a hlavne prístup žiaka v rámci tohto procesu.

Poznámky

- Predmet výtvarnej výchovy musí byť vyučovaný, vzhľadom na vyššie nároky znalostí médií a technológií, výlučne kvalifikovanými učiteľmi VV.
- V rámci tematického učebného plánu môže učiteľ edukačné témy zaraďovať do vyučovania v poradí a časovom rozpätí podľa vlastného uváženia.
- Predmet výtvarnej výchovy je klasifikovaný na vysvedčení známkami.
- Proporcie medzi jednotlivými kritériami zvažuje učiteľ podľa individuálnych daností žiaka.
- Učiteľ by sa mal vyvarovať paušálnych súdov a šablónovitých kritérií, nakoľko výtvarný prejav, ako aj vyjadrovacia úroveň žiakov v jednotlivých ročníkoch ZŠ majú veľmi širokú škálu.